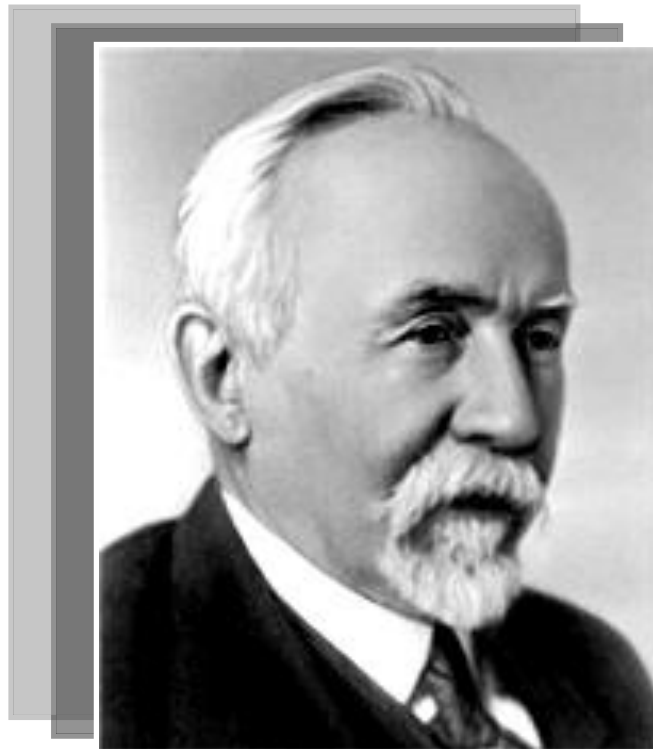

ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВИЙ ВІДДІЛ

**ПРЯНІШНІКОВ
ДМИТРО МИКОЛАЙОВИЧ**

1865-1948

/до 150-річчя від дня народження/

**Біобібліографічний покажчик
наукових праць академіка,
які знаходяться в фонді НБ ЦДАТУ**

укладач Посітко Л.А.

м. Кам'янець-Подільський
2015

Зміст

Прянішніков Дмитро Миколайович	3
Нагороди	3
Пам'ять про вченого	4
Біографія	5
Дослідження академіка	6
Викладацька діяльність	7
Визнання	8
Основні наукові праці	10
Публікації про вченого	12

ПРЯНІШНІКОВ ДМИТРО МИКОЛАЙОВИЧ –

агрохімік, біохімік і фізіолог рослин, Академік АН СРСР (1929), ВАСГНІЛ (1935) і Французької академії наук, Герой Соціалістичної праці, засновник і директор Наукового інституту по добривах (з 1948 року ВНДІ добрив і агрогрунтознавства ім. Д.М.Прянішнікова), професор і завідувач кафедри Московської сільськогосподарської академії імені К.А. Тімірязєва, член Держплану СРСР та Комітету по хімізації народного господарства.

Нагороди:

- Нагороджений двома орденами Леніна (1940, 1945), трьома орденами Трудового Червоного Прапора (1936, 1944, 1945), орденом Вітчизняної війни I ступеня (1945), медалями.
- Сталінська премія СРСР (1941).
- Герой Соціалістичної Праці (1945).
- Премії ім. К.А. Тімірязєва АН СРСР (1945).
- Премія ім. В. І. Леніна (1926).

Пам'ять про вченого:

- У Москві встановлено пам'ятник Д.М.Прянішнікову перед МСХА ім. К.А.Тімірязєва. Скульптори Г.А.Шульц і О.В.Квініхідзе, архітектори Г.Г.Лебедев і В.А.Петров.
- З 1950 року в Москві проводяться щорічні Прянішніковські читання.
- Його ім'я носить вулиця в Москві.
- У 1962 році на честь Прянішнікова була випущена марка «Пошти СРСР».
- У 1996 році РАН заснувала Премію імені Д.М.Прянішнікова.
- З 1948 року за кращі роботи з агрохімії, виробництва і застосування добрив Академією наук СРСР (нині РФ) присуджується премія імені академіка Д.М.Прянішнікова.
- Ім'я академіка Прянішнікова присвоєно Всесоюзному науково-дослідному інституту добрив і агрогрунтознавства Російської Академії сільськогосподарських наук і Пермському сільськогосподарському інституту.

Біографія

Народився 25 жовтня (6 листопада) 1865 року в торговельній слободі Кяхта Забайкальської області (нині місто в Республіці Бурятії в складі Російської Федерації).

Закінчив Іркутську гімназію, природне відділення фізико-математичного факультету Московського університету в 1887, а в 1889 - Петровську сільськогосподарську академію (нині Московська сільськогосподарська академія ім. К.А.Тімірязєва) в 1889 р. Уже під час навчання проявив себе талановитим дослідником і по закінченні академії за поданням видатного російського вченого К.А.Тімірязєва, був залишений в ній для підготовки до наукової діяльності.

У 1892-1894 роках - у науковому відрядженні в Німеччині, Франції та Швейцарії.

Приват-доцент Московського університету (1891 - 1917).

Доктор наук (1910).

З 1895 року і до кінця життя, понад 50 років Прянішніков був професором Московської сільськогосподарської академії, завідував кафедрою в ній.

Ще в дореволюційний час Прянішніков став видатним вченим, найближчим сподвижником К.А.Тімірязєва, одним з найбільш яскравих представників російської агрономії і творців агрохімії як науки.

Дослідження академіка

Основні дослідження Прянішнікова присвячені питанням живлення рослин і застосування штучних добрив у землеробстві; вивченню азотистого харчування та обміну азотистих речовин в рослинному організмі; науковому обґрунтуванню застосування солей амонію в сільському господарстві; дослідженням у галузі живлення рослин і застосування добрив; проблемами зеленого добрива (сидерація); питаннями застосування торфу, гною та інших органічних добрив.

Прянішніков склав фізіологічні характеристики вітчизняних калійних солей, вивчені різні види азотних і фосфорних добрив, питання вапнування кислих ґрунтів, гіпсування солонців. Дав обґрунтування способів підживлення рослин і внесення різних видів добрива. Запропонував нові методи вивчення живлення рослин: метод так званого ізольованого харчування, стерильних культур, текучих розчинів, а також різні методи і прийоми аналізу ґрунтів і рослин.

У 1908 році у своїй лабораторії вперше в Росії отримав суперфосфат і преципітат з російської сировини.

У 1916 році Д.Н.Прянішніков сформулював теорію азотного живлення рослин, що стала класичною; досліджував шляхи перетворення азотовмісних речовин у рослинах, роз'яснив роль аспарагіну в рослинному організмі. В рамках цієї теорії вибудував схему перетворень азотистих речовин в рослинах, досліджував роль аміаку в цьому процесі, роз'яснив роль аспарагіну в рослинному організмі і спростував панував до нього

погляд на цю речовину, як на первинний продукт розпаду білків; показав, що аспарагін синтезується з аміаку, який утворюється в рослині на кінцевому етапі розпаду білків або поступає в нього ззовні. Провівши аналогію між роллю аспарагіну в рослинному і сечовини у тваринному організмі), Прянішніков розкрив загальні риси обміну азотистих речовин в рослинному і тваринному світі, що мало велике значення для пізнання законів еволюції живих організмів.

Викладацька діяльність

З 1891 року викладав у Московському університеті, в 1907 - 1913 роках був заступником директора Московської сільськогосподарської академії з навчальної частини, а в 1916 - 1917 роках - її директором. Автор багаторазово перевиданих підручників ("Приватне землеробство", 1898, понад 10 видань, "Агрохімія", 1934, 5 видань).

Засновник і директор (1907-1917) Голіцинських вищих жіночих сільськогосподарських курсів.

У 1913 році обраний членом-кореспондентом Російської Академії наук.

Видатний вчений прийняв Жовтневу революцію і продовжував свою плідну діяльність в СРСР. Ним створена вітчизняна школа агрохіміків. Роботи Прянішнікова сприяли хімізації землеробства в СРСР - широкому впровадженню мінеральних добрив в сільськогосподарську практику і створенню потужної промисловості виробництва добрив.

Розробив наукові основи Фосфоритування ґрунтів. Апробував різні види калійних, азотних і фосфорних добрив в основних землеробських районах СРСР.

У 1920-1925 роках був членом Держплану СРСР, в 1925-1929 роки працював у Комітеті з хімізації народного господарства. З 1929 по 1941 роки завідував кафедрою агрономічної хімії біологічного факультету Московського державного університету.

Будучи пристрасним поборником розвитку науки в Росії та ліквідації відставання агрономічної науки від розвинених країн, Прянішніков відіграв активну роль в організації кількох наукових інститутів і сам трудився в них. Це Інститут по добривах (реорганізований в Науковий інститут по добривах і інсектофунгіцидам, працював у 1919-1948), Всесоюзний інститут по добривах, агротехніці і агрогрунтознавстві (працював завідувачем лабораторією мінеральних добрив в 1931-1948), Центральний науково-дослідний інститут цукрової промисловості.

Академік АН СРСР з 1929 року і академік ВАСГНІЛ з 1935 року.

Визнання

За видатні заслуги в розвитку радянської сільськогосподарської науки Указом Президії Верховної Ради СРСР від 10 червня 1945 Дмитру Миколайовичу Прянішнікову

присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі "Серп і Молот".

Праці Д.Н. Прянишнікова отримали широке міжнародне визнання: він був обраний почесним членом Шведської Королівської академії сільськогосподарських наук (1925), Чехословацької землеробської академії (1931), Німецької академії натуралістів в Галле (1923). Член Німецької академії натуралістів «Леопольдіна» (1925), член Німецького ботанічного товариства (1931), Німецького товариства прикладної ботаніки (Німеччина, 1931), Американського товариства фізіології рослин (1931), Королівського ботанічного товариства Нідерландів (1931). Член-кореспондент Французької академії наук (1946). Почесний доктор наук Вроцлавського університету (Польща, 1925).

Жив у Москві. Помер 30 квітня 1948 на 83-му році життя від ускладнення після запалення легенів. Похований на Ваганьківському кладовищі Москви.

Використано матеріал з сайтів:

http://uk.wikipedia.org/wiki/Прянишников_Дмитро_Миколайович

<http://www.people.su/ua/90277>

http://www.warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=9704

Основні наукові праці:

Агрохимия / Д.Н.Прянишников.- [3-е изд., знач. доп.]- М.: Сельхозгиз, 1940.- 644 с.- (Учебники и учебные пособия для сельскохозяйственных вузов).

Агрохимия: Общий курс: [учеб для растениевод. вузов] / Д.Н.Прянишников.- М.: Сельхозгиз, 1936.- 490 с.

Агрохімія: Загальний курс: [підруч. для рослинницьких вишів] / Д.М.Прянішніков.- Х.: Держсільгоспвидав, 1934.- 410 с.

Азот в жизни растений и в земледелии СССР / Д.Н.Прянишников.- М. – Л.: Академия наук, 1945.- 197 с.

Д.Н.Прянишников и вопросы химизации земледелия.- М.: Колос, 1967.- 510 с.

Жизнь и деятельность / Д.Н.Прянишников.- М.: Наука, 1972.- 270 с.

Избранные сочинения в 3-х томах. Т.2: Частное земледелие. (Растения полевой культуры) / Д.Н.Прянишников.- М.: Колос, 1965.- 708 с.

Избранные сочинения. Т.1 / Д.Н.Прянишников.- М.: АН СССР, 1951.- 494 с.

Избранные сочинения. Т.1: Агрохимия / Д.Н.Прянишников.- М.: Сельхозгиз, 1953.- 691 с.

Избранные сочинения. Т.1: Агрохимия / Д.Н.Прянишников.- М.: Сельхозгиз, 1965.- 765 с.

Избранные сочинения. Т.1: Агрохимия / Д.Н.Прянишников.- М.: Сельхозгиз, 1952.- 688 с.

Избранные сочинения. Т.1: Агрохимия / Д.Н.Прянишников.- М.: Сельхозгиз, 1963.- 733 с.

Избранные сочинения. Т.2: Азот в жизни растений и в земледелии / Д.Н.Прянишников.- М.: Сельхозгиз, 1953.- 515 с.

Избранные сочинения. Т.2: Азот в жизни растений и в земледелии / Д.Н.Прянишников.- М.: Сельхозгиз, 1963.- 711 с.

Избранные сочинения. Т.3: Химизация сельского хозяйства / Д.Н.Прянишников.- М.: Сельхозгиз, 1953.- 686 с.

Избранные сочинения. Т.3: Общие вопросы земледелия и химизации / Д.Н.Прянишников.- М.: Сельхозгиз, 1963.- 644 с.

Избранные сочинения. Т.4 / Д.Н.Прянишников.- М.: АН СССР, 1955.- 594 с.

Избранные труды / Д.Н.Прянишников.- М.: Наука, 1976.- 589 с.

Мои воспоминания / Д.Н.Прянишников.- М.: Сельхозгиз, 1957.- 334 с.

Мои воспоминания / Д.Н.Прянишников.- М.: Сельхозгиз, 1961.- 310 с.

Об удобрении полей и севооборотов: избр. ст. / Д.Н.Прянишников.- М.: Мин. С.х. РСФСР, 1962.- 253 с.

Популярная агрохимия / Д.Н.Прянишников; предисл. А.В.Петербургского; АН СССР.- М.: Наука, 1965.- 397 с.: ил.

Практикум по органической химии / Д.Н.Прянишников.- М. – Л.: Госхимиздат, 1947.- 235 с.

Частное земледелие (Растения полевой культуры) / Д.Н.Прянишников, И.В.Якушкин.- М.: Сельхозгиз, 1938.- 759 с.

Частное земледелие. (Растения полевой культуры) / Д.Н.Прянишников.- [6-е изд.]- Берлин: Гос. Изд. РСФСР, 1922.- 720 с.

Публікації про вченого:

Дмитрий Николаевич Прянишников. К 125-летию со дня рождения (1865-1948).- М.: ЦНСХБ, 1992.- 105 с.

Добровольский Г.В. Дмитрий Николаевич Прянишников. Жизнь и деятельность / Г.В.Добровольский, В.Г.Минеев, Л.А.Лебедев.- М.: МГУ, 1991.- 51 с.

Жуков А.В. Гордость Российской агрономической науки: [Д.Н.Прянишников] / А.В.Жуков // Сахарная свекла.- 1998.- №11.- С.17-18.

Зубков Б. Земля и истина: [к 120-летию со дня рождения основателя науч. шк. агрохимии Д.Н.Прянишникова. 1865-1948] / Б.Зубков // Знание – сила.- 1984.- №12.- С.29-32.

Ладонин В.Ф. Д.Н.Прянишников и комплексная химизация земледелия / В.Ф.Ладонин // Вестник сельскохозяйственной науки.- 1991.- №6.- С.153-157.

Петербургский А. Основатель советской агрохимии: к 120-летию со дня рождения академика Д.Н.Прянишникова / А.Петербургский // Химия в сельском хозяйстве.- 1985.- Т.23, №11.- С.67-69

Петербургский А.В. Выдающийся ученый: к 120-летию со дня рождения Д.Н.Прянишникова / А.В.Петербургский // Почвоведение.- 1985.- №7.- С.121-131.

Петербургский А.В. Выдающийся ученый: к 120-летию со дня рождения Д.Н.Прянишникова / А.В.Петербургский // Почвоведение.- 1985.- №7.- С.121-131

Церлинг В.В. Д.Н.Прянишников – физиолог минерального питания растений / В.В.Церлинг // Химия в сельском хозяйстве.- 1985.- Т.23, №11.- С.70-71

Ягодин Б.А. Учение Д.Н.Прянишникова и современные проблемы агрохимии / Б.А.Ягодин // Известия ТСХА.- 1991.- №2.- С.3-11.